

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Tractatus Primi Pars I. de Servitutibus Prædialibus, Usufructu, & utroque Retractu, Pars II. de Emphyteusi, Pars III. de Locatione & Conductione

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1691

Disc. XLIV. Nepesina seu Tulpharum. De iisdem privilegiis Dohanæ super prælatione in emptione bannitarum & pascuorum, nè illorum domini illa vendere seu locare possint absque Dohanerorum ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74102](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74102)

omnino debita videretur, cum in effectu sint Domini, si non quoad utilitatem, & emolumentum, attamen quoad jus habituale domini, cum in effectu aliud non sit Communitas, quam corpus politicum civibus tanquam ejus membri constitutum. Atque ita per dictum Cardinalem Arbitrum judicatum fuit.

E converso juxta morem Advocatorum quos solum dico infelices ob istam necessitatem dicendi, modo album, modo nigrum, juxta causarum contingencias, ac requirentium oportunitatem, in una
 10 *Cornetana* disputata in signatura gratia inter dictum Dohanerium, Communitatem Corneti, cum ista plures haberet tenetas hybernis pascuis nimium aptas, cum quorum pretio publica onera supportat; Atque ad evitandum periculum ne pascua predicta invendita remaneant; sive quod inferiori pretio ea vendere oporteat, constiterit cogere ejus cives idoneos animalia habentes, ut dictas tenetas, seu herbas pro solito pretio suscipiant, & juxta diversas qualitates, & bonitates inter se repartito proportionabiliter pretio dividant; Dohanerius autem in alijs annis in quibus herbae affluentia habebatur neglexerit isto privilegio uti, in anno vero penultimo privilegium predictum de facto exercere voluerit, non in omnibus tenetis, sed in una seu quadam parte meliori, Re delata per appellationem a quodam decreto Thesaurarii ad Camera, ista erat in sensu quod privilegium predictum non intraret, quoniam verè & proprie hæc non est venditio, neque locatio, neque concessio; sed potius quedam restitutio antiquæ naturali civica facultati depascendi in territorio propriæ patriæ, habendo solum per quamdam speciem collectæ pretio mediante illum usum quem attento jure nature habere deberent gratuitum juxta lamentationem *Hyeremiae Prophetae* ibi *Aquam nostram pecunia bibimus, ligna nostra pretio comparavimus*, & ob alias considerationes, de quibus supra in alia consimili controversia *Tuscanen.* licet scribentes pro Communitate ista non deducerent, sed procederent cum regulis generalibus. Ego autem occasione recursus ad Signaturam Sanctissimi a quodam decreto Camera, scribens pro Thesaurario magis insistebam in attentatis, ac in defectu jurisdictionis ob clausulam *sublata*, & decretum irritans, quæ continentur in dicta Constitutione *Gregorij XIII.* & in alio chirographo confirmatorio capitulorum appaltus, sed circa negotium principale juxta styllum insinuavi, quod ego sentiebam non levem difficultatem, stante potissimum continuata, & longæva observantia, non attendenda quidem in ratione præscriptiva, seu abrogativa dictæ Constitutionis ob dictas clausulas impediens, ne contraria consuetudo vel præscriptio oriatur juxta plene deducta *dec. 400. p. 9. recent. & in decis. 35. post colluctationes Bondeni*, sed in ratione interpretativa, quo casu clausula non obstant, quoties non agitur de interpretatione expressa data ab homine; Et licet revera isto casu non omnes tenetæ earumque pascua deserviant pro usu civium & incolarum tot animalia non habentium, unde cives inter quos illæ repartuntur introducunt etiam animalia exteriorum ad hunc effectum datur quoddam privilegium civilitatis, unde in stricto jure est venditio, quæ alijs fiat, attamen punctus est in eo quod Communitas ab initio reddatur, ita cum civium coactione certa de venditione.

NEPESINA

SEU

TVLPHARVM.

PRO

COMMUNITATE TVLPHARUM.

CUM

EISDEM DOHANERIIS PATRIMONII

Casus sopitus per concordiam.

De iisdem privilegijs Dohanæ super prælatione in emptione bannitarum & pascuorum, & ne illorum domini illa vendere seu locare possint absque Dohaneriarum requisitione. Ac de eorumdem privilegiorum limitatione in locationibus ad longum tempus. Et quando talis dicatur locatio, ut sub hujusmodi exceptione cadat.

SVM MARIVM

- 1 **C**asus controversie.
- 2 Quando dicatur locatio ad longum tempus, distinguuntur plures casus.
- 3 *Vergary* seu gregum instiores conducere possunt pascua, & obligare Dominos ad triennium sed non ultra.

DISC. XLIV.

Disponente Constitutione *Gregorij XIII.* edita super Dohana Patrimonij impressa in Bullario veteri *Sixti V. Constit. 46. seu 69.* Communitates, Barones, & privatos vendere non posse bannitas, vel alia loca hybernis pascuis destinata, nisi requisito Dohanerio, ac per istum facta declaratione nolle in hujusmodi emptione præferri, sub pena nullitatis actus, quæ declaratione non sequita ad totum mensem Decembris liceat unicuique libere vendere *ut in Tuscanen. disc. preced.* In capitulis appaltus ejusdem Dohanæ initis cum Dohanerij, cum quibus præfens erat controversia *cap. 35.* idem disponitur quod supra. In *cap. autem 42.* dictam generalitatem moderando habetur, quod licet in vim dictæ Constitutionis abrogari etiam possint locationes, seu venditiones ad longum tempus, ex quadam tamen æquitate, eas Camera substineri præcipit, concessa solum Dohanerij prælatione pro eodem tempore & pretio seu pensione.

Cum autem Communitas Tulpharum pascua ejus tenurarum vendidisset seu locasset ad quinquennium, antequam præfens appaltus sequeretur, Dohanerij autem uti nollent *cap. 42.* sed prætendentes hanc non esse locationem ad longum tempus, ad praxim deducere vellent Constitutionem sive Capitulum 35. Hinc orta inter has partes controversia coram Dohanarum Præsidente, assump-

ptus fuit disputandus articulus; An hæc locatio ad quinquennium in proposito & ad effectum de quo agebatur dicenda esset nec ne ad longum tempus.

In hoc autem pro Communitate scribens dicebam, nullibi in iure determinatum esse, quando locatio ad longum vel breve tempus dicenda sit; *glos. vero in l. prima §. quod ait verbo actio ff. de superficibus. & in Clem. prima de reb. Eccles. non alien. verbo ad tempus modicum*; plures refert opiniones, quas ex eadem *glos. & alijs* recitavit *Menoch. de arbit. casus*. Alij enim sentiunt dici biennium, Alij quinquennium; Alij septennium, Alij decennium; Alij verò id positum esse in arbitrio iudicis, ex variis rerum, locorum, temporum vel causarum circumstantiis regulando.

Et licet apud canonicos, antequam emanaret *extravagans ambitiosa, de rebus Ecclesie non alien.* magis recepta esset opinio quod locatio ad longum tempus non diceretur infra spatium decennio inferius; Vel ex eo quod in prohibentibus libertatem stricta interpretatio facienda sit; Vel quia per tantum tempus transferri videtur quoddam dominium *ad not. in cap. primo de rebus Eccles. non alien.* cum quo etiam sensu pertranseunt feuditia, ut scilicet sub dispositione *cap. Imperiale, de prohib. feud. alien. per Federici. liv. sub Constit. Regni incipien. Constitutionem Diva memoria, veniat locatio*, quæ sit decennio major & quæ tanquam longa dicitur species alienationis, non autem inferior ex deductis per *Rosenthal. de feud. cap. 9. conclus. 7. num. 8. & 9. ubi in gloss. litt. I.* ceteri ad saturitatem de more cumulantur.

Nihilominus in ceteris rebus indifferentibus, in quibus non militet ratio prohibita alienationis, sub qua locatio ad longum tempus tanquam cuiusdam domini translativa veniat; Et fortius, ubi longi temporis qualitas non importat naturalis libertatis restrictionem & odium, sed potius favorem, eisdemq; libertatis restitutionem, Omnino verius videtur, vel favore libertatis benigniores opiniones de biennio, triennio, vel quinquennio recipiendas esse, vel & probabilius, attendendam esse alteram, ut id remittendum sit iudicis arbitrio regulando ex facti circumstantiis.

Hac autem ultima opinione utpotè probabiliori retenta, ac stante subiecta materia dicebā etiam cū sensu veritatis, iustè, ac rationabiliter spatium trium vel quatuor annorum in proposito longum dicendum esse, cum ut plurimum huiusmodi herbarum & pascuorum venditiones singulis annis ad modicos menses hyberni temporis fieri solent; Attenta præsertim consuetudine agriculturæ, cujus periti testabantur, quod in proposito emptionis herbarum longum tempus censetur totum illud, quod triennium excederet, ita ut gregium institutores, qui vulgò *vergarij* seu *factores* nuncupari solent, ex eisdem agriculturæ observantia, tacitum dominorum mandatum habere dicantur ad obligandos Dominos pro emptionibus seu affectibus tenutarum & pascuorum ad dictum tempus triennii sed non ultra.

Clarius autem præmissa procedere dicebam in hac individua facti specie, ob particulares ejus circumstantias, cum in facto supponeretur quod omnes dicti Oppidi seu Communitatis tenuræ in duas partes seu species divise essent, quibus incolæ alternatim utuntur, quia nempe in uno tempore una colitur, & altera relinquatur pro usu pascuorum; In ea enim quæ colitur, de pascuis agi non potest; Et altera, quæ pascuorum usui relinquatur, supponi

Cardin. de Luca de Servitutibus.

tur oppidanorum prohibitionem esse à die S. Angeli Septembris, usque ad medietatem mensis Februarii, pro quo tantum tempore durat jus privativum Appaltatoris, A dicto verò tempore citrà, communis est civium & incolarum usus; Quo factò sic stante, proflus impracticabile videtur dictum capitulum 35. per quod prohibetur huiusmodi tenutas vendere vel locare absque licentia Dohanneriorum, qui expectandi sint ad totum mensiem Decembris, quoniam ità jus conductoris durable non esset, nisi ad dies, pro quorum usu nullus inveniretur, qui conduceret vel emeret, undè tenuræ remanerent proflus inutiles Communitati, quæ aliàs inhabilis redderetur ad publica onera cameræ & communitativa supportanda, cum ejusdem Principis & Cameræ præjudicio. Ideoque ex huiusmodi particulari circumstantia fati probabile dicebam, quod circumscripta etiam locazione ad longum tempus, istarum tenutarum species sub dicta Constitutione, seu sub dicto *cap. 35.* appaltus non venirent; Controversiæ tamen exitus fuit mediante quadam concordia.

ROMANA

DAMNI INFECTI,

PRO

JOSEPHO COSTA.

CVM

GINNASIIS.

Casus decisis per Cameram ut infra.

Vicinus agens in suo prædio opus, per quod damnum vicino inferatur, & cautionem præbens de damno infecto, quomodo illud jam eventum reficere teneatur, Et ad quid cogi valeat.

SUMMARIUM.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Quomodo damnum infectum sit reficiendum, distinguitur inter rem reficiendam, vel non.*
- 3 *Si reficitur res in meliori statu, an reficiens repeat meliorationis estimationem.*
- 4 *Remedium damni infecti proditum est ad evitandum damnum, non ad faciendum lucrum.*
- 5 *Ea, quæ sunt ad voluptatem an sint reficienda.*

DISC. XLV.

VOLENS Joseph Costa in quodam ejus prædio existente subtus viridarium illorum de Ginnasiis propè ripam Tyberis in loco nuncupato *marmorata*, ex antiquis muris & ruinis excavare cements lateritia vulgò nuncupata *avvolozze*, ut frequens est in Urbe consuetudo, inhibitus à dictis de Ginnasiis, ut ab opere abstineret propter periculum ex huiusmodi excavatione imminens muris dicti eorum viridarii, & præsertim cuiusdam lodia ad oblectamentum in eo existentis, cautionem præstitit de damno infecto; Unde factò

C

Etò